

Arnon Grunberg

De heilige Antonio

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

De heilige Antonio werd door Uitgeverij Nijgh & Van Ditmar
geproduceerd voor de Stichting Collectieve Propaganda van het
Nederlandse Boek ter gelegenheid van de Boekenweek 1998.

Dit is de vierde druk, 2022.

www.arnongrunberg.com
www.nijghenvanditmar.nl

Copyright © Arnon Grunberg 1998
Omslag Studio Rouwhorst + Van Roon
Foto auteur Merlijn Doomernik
NUR 301 / ISBN 978 90 388 1171 0

Forget it, Jake, it's Chinatown.

– *Chinatown*

Als ik een verzinsel ben, dan ben ik toevallig wel het
beste verzinsel van de wereld.

– vrij naar: Astrid Lindgren, *Karlsson van het dak*

1

Dit zijn de eerste woorden die we in het Engels schrijven. We hebben veel meer woorden geschreven, maar altijd in onze eigen taal en die kunnen niet genoeg mensen lezen. In ieder geval niet de mensen door wie wij gelezen zouden willen worden. Wij denken bijvoorbeeld aan Kristin, de Kroatische. Maar er zijn nog wel meer mensen door wie wij gelezen zouden willen worden. Dat niemand denkt dat wij dit alles alleen voor de Kroatische schrijven, want dat is niet waar.

We hebben natuurlijk wel vaker dingen in het Engels geschreven, opstellen waarbij je minstens tien moeilijke woorden uit de vorige les moest gebruiken, lijsten met onregelmatige werkwoorden, verhalen over beroemde mensen uit ons eigen land, altijd maar weer verhalen over beroemde mensen uit je eigen land. Die je dan drie dagen later terugkrijgt met rode kruisjes bij de verkeerde voorzetsels. Afschaffen, die voorzetsels.

Dit is voor het eerst dat we echt in het Engels schrijven. Dit is geen verhaal over een beroemd iemand uit ons eigen land, het is geen lijst met onregelmatige werkwoorden, en ook geen opstel met tien moeilijke woorden uit de vorige les.

We zouden zo willen kunnen praten dat niemand meer vraagt: ‘Waar komen jullie vandaan?’ of: ‘Hoe lang zijn jullie hier al?’ We zouden niet meer willen struikelen over klanken. Daarom schrijven we. Als je schrijft kun je niet struikelen over klanken. Je kunt de verleden tijd en de toekomstige tijd door elkaar halen, je kunt een voorzetsel gebruiken waar eigenlijk een heel ander voorzetsel hoort te staan, je kunt een werkwoord verkeerd vervoegen, maar je kunt niet struikelen over klanken. Een stem op papier is een stem waarbij geen broodkruimels in de mondhoeken kunnen kleven, het is een stem die niet per ongeluk met consumptie kan spreken, het is een stem waarbij niemand ziet dat je slecht geschoren bent en niemand naar je gebit kan staren. Echt zo heel onbeschaamd.

Ons gebit is ons zwakke punt. We hebben nog wel meer zwakke punten, maar dat gebit van ons springt het meest in het oog. We hebben heel lang onze tanden niet gepoetst. We hadden andere dingen aan ons hoofd dan tandenpoetsen. We hadden ook helemaal geen tandenborstel. En ook geen tandpasta. Als je nauwelijks geld hebt voor brood ren je niet naar de supermarkt om tandpasta aan te schaffen.

De vrachtwagenchauffeur zei dat het voor vrouwen niet aankomt op het gebit, maar dat het wel heel belangrijk is dat God je goed geschapen heeft. God heeft ons goed geschapen. Heel erg goed zelfs. Dat is weer jammer van spreken op papier, dat je niet kunt laten zien hoe goed je geschapen bent. Je kunt bijvoorbeeld ook niet je handen in de zakken van je spijkerbroek steken en dan langzaam over straat slenteren. En als er dan een

mooie vrouw voorbijkomt, je omdraaien en tegen een kiezelsteentje schoppen.

Er zijn veel mooie vrouwen op deze wereld. Dat komt door God. De mooie vrouwen worden lelijke vrouwen, en dat komt door de duivel. Zo hebben we dat geleerd bij ons in het dorp. De duivel verandert alles wat mooi is in iets lelijks, en alles wat levend is in iets doods, en alles wat glanst wordt dof als de duivel het heeft aangeraakt.

Wij zijn Paul en Tito Andino. Paul is achttien, Tito negentien. Onze moeder heet Raffaella Andino. We zijn geboren in een klein dorp. We zijn de grens over gesmokkeld, en we hebben er vier jaar over gedaan om onze smokkelaars af te betalen. Van onze vader kunnen we ons niet veel herinneren. Onze moeder zegt dat het niet zo was, of ze praat eroverheen, of ze kijkt zwijgend uit het raam en luistert naar muziek, maar onze vader was een struikrover. Daarom werd hij wel eens in elkaar geslagen, want mensen houden niet van struikrovers. Hij sloeg ons ook wel eens in elkaar, en Raffaella sloeg hij wel eens in elkaar, want als je heel vaak in elkaar wordt geslagen, wil je zelf ook wel eens in elkaar slaan. Maar op een nacht brak hij in bij een man die een knuppel van eucalyptushout naast zijn bed had liggen. De man werd heel boos op onze vader. Hij sloeg met de knuppel van eucalyptushout op het hoofd van onze vader tot het openbarstte. Dit was de droevigste dag van ons leven. Tito was negen, bijna tien.

Raffaella moest heel erg huilen, want onze vader was de liefde van haar leven. Op de begrafenis zei Raffaella dat de liefde een bloeiende bloem was, maar ook een

doorn. Wij zeiden niets. Ze hadden ons mooi aangekleed. De man die onze vader met de knuppel van eucalyptushout had geslagen was er ook, maar ook hij zei niets.

De mensen die onze vader hadden gekend herinnerden zich hoeveel hij van maïslikeur hield. Daarom dronken ze de maïslikeur waar hij zo van had gehouden. De likeur zat in rode en gele emmers. Wij moesten er ook van drinken. Op het eind van de begrafenis was iedereen dronken. Alleenstaande mannen stelden zich voor aan Raffaella, maar zij wilde aan niemand worden voorgesteld. Er waren natuurlijk ook mannen die niet alleenstaand waren, en zich toch aan Raffaella voorstelden. Voor mannen komt het er niet op aan of ze alleenstaand zijn of niet, zegt Raffaella.

Wij vinden het niet erg dat onze vader een struikrover was. Hij moest wel, om ons te eten te geven. Ze hebben de man met de knuppel gevraagd waarom hij niet ophield met slaan toen onze vader op de grond lag en niet meer bewoog. Hij zei dat er een waas voor zijn ogen was getrokken. Hij was dat jaar al vier keer bestolen.

Op het moment dat wij dit schrijven zijn wij zes jaar, vier maanden, twee weken en één dag in Amerika.

Onze moeder is serveerster. Zij was heel jong toen ze ons kreeg, daarom is ze nog steeds mooi. Als ze niet onze moeder was, zouden we verliefd op haar kunnen worden.

Raffaella zegt: ‘Vroeg of laat geven alle mannen je het gevoel dat je dom, onaardig en lelijk bent. In het begin

natuurlijk niet, maar vroeg of laat loopt het toch weer op hetzelfde uit.'

Zoiets begrijpen wij niet. Als wij van een vrouw zouden houden, zouden we haar het gevoel geven dat ze aardig, intelligent en mooi is. Ja, dat zouden we doen. Als wij van een vrouw houden, dan draaien we ons langzaam om, en dan schoppen we tegen een kiezelsteentje zodat dat tegen haar benen komt. En als ze dan kijkt, roepen we: 'Ga je mee een eindje wandelen, liefje?' Dat is onze truc. Het heeft nog niet gewerkt. Maar je moet geduld hebben, zegt Raffaella. Al heeft ze het dan niet over kiezelsteentjes.

We zijn vaak buiten, want het huis is klein en onze moeder neemt veel ruimte in. Niet dat ze dik is, dat niet, maar als zij thuis is, dan is eigenlijk het hele huis vol. Vlak bij ons huis is een speelplein. Een klimrek, een zandbak met wurmen erin en een verroeste schommel. Eromheen staan vier bankjes. Soms zitten er moeders met kinderen op die bankjes. Daar roken we sigaretjes. En spreken over het leven. Het leven daarna. Het leven als je niet meer eten hoeft te bezorgen. Het echte leven dus.

Toen Tito negentien werd, heeft Raffaella hem een zonnebril gegeven, en ze heeft Paul beloofd dat hij op zijn negentiende net zo'n zonnebril krijgt. Tot die tijd delen we de zonnebril. De ene dag mag Paul hem op en de andere dag Tito. We gaan altijd met zonnebril de straat op, ook als het regent. Als ze ons slaan, slaan we terug. We rennen natuurlijk ook wel eens weg. Eén keer hebben ze hele plukken van Tito's haar uitgetrokken. Vier meisjes. Ze sprongen boven op hem en trokken al-

lemaal tegelijk aan zijn haren. Paul kon niets doen, ze waren met zijn vieren. Hij had zich achter een boom verstopt. We zijn klein van stuk, maar goed geschapen en hebben brede schouders. Alleen, met meisjes vecht je niet.

Tito had geroepen: 'Jullie hebben zeker niets aan onder die rokken.' Dat komt voor, hoor. Sommige vrouwen gaan naar buiten zonder iets aan onder hun rok. Toen riepen ze: 'Kom maar hier, dan kun je zien wat we aanhebben onder onze rok.'

We kwamen langzaam dichterbij. Toen we vlak bij de meisjes waren, sprongen ze met zijn vieren op Tito en trokken zijn haren uit. Woest waren ze. Om niets. Ze riepen ook nog: 'Ga je moeder neuken, stelletje viezeriken.'

Ze hebben geen beschaving bij ons in de straat.

Onze vader was de liefde van Raffaella's leven. Maar de liefde van Raffaella's leven was een dief. De liefde van je leven blijft de liefde van je leven, ook al slaat hij je in elkaar en steelt hij alles wat los- en vastzit. Geen pak slaag is tegen de liefde van je leven opgewassen. Raffaella zegt dat er maar één liefde van je leven is, en dat alle liefdes daarna kopieën zijn van die ene liefde. En hoe ouder je wordt, hoe slechter de kopie.

Onze moeder heeft veel aanbidders. Ze is niet oud en toch wijs. Ze zegt bijvoorbeeld dat we er alles aan moeten doen om later een huis te bemachtigen met een badkamer en een schone wc. Ze verwacht niet van ons dat we de maan bestormen, of dat we advocaat worden, alleen dat we een huis bemachtigen met een eigen badkamer en een wc die het doet. Zij weet hoe het is om in

een huis te moeten leven zonder wc en wij weten dat ook. Verder zegt ze dat er in het leven van iedere man een vrouw is die het voor hem verpest heeft. En dat er waarschijnlijk in het leven van iedere vrouw ook een man is die het voor haar verpest heeft, maar dat je daar niet te lang bij stil moet staan.

In andere dingen is ze weer helemaal niet wijs. Ze neemt soms aanbidders mee naar huis. Aanbidders die getrouwd zijn, aanbidders met vaste vriendinnen, aanbidders die helemaal kaal zijn, aanbidders die dikke sigaren roken. Ze zijn allemaal al eens bij ons over de vloer geweest.

Op Engelse les hebben wij de Kroatische leren kennen. Haar hebben we natuurlijk nog nooit mee naar huis genomen.

We noemen onze moeder bijna altijd Raffaella, omdat ze nog zo jong en mooi is. We noemen haar alleen mama nadat ze ons geslagen heeft, als ze onze sigaretten verbrijzelt – terwijl ze zelf rookt – of als ze vijf minuten achter elkaar vloekt omdat we zogenaamd op de wc-bril hebben geplast. Vijf minuten vloeken, om een beetje plas. Volgens Tito is dat het teken van beginnende waanzin.

We willen een plan bedenken om heel veel geld te verdienen. Een heel goed plan. Dat we geheim moeten houden. Anders stelen andere mensen ons plan.

Let op onze woorden: we eindigen in een villa met uitzicht op zee. En een tuin zo groot dat je erin kunt verdwalen en verhongeren.

We bezorgen eten bij de mensen thuis, vanaf zes uur in de middag, tot een uur of elf, twaalf. We begonnen al met werken toen we hier net waren, want Raffaella verdiende niet genoeg. Ze zei dat ze een baantje voor ons wist. Ze is met ons meegegaan en heeft ons voorgesteld aan de baas van een afhaalmexicaan.

‘Dit zijn mijn zoons,’ zei ze. ‘Ze zijn slim en kunnen hard werken.’ De baas van de afhaalmexicaan is niet slim en kan ook niet hard werken, daarom heeft hij mensen nodig die wel slim zijn en ook hard kunnen werken.

We gaan op de fiets naar de mensen toe. Tito heeft een mountainbike en Paul zo’n ouderwetse fiets met terugtraprem. Als we fietsen, hangen de fietskettingen om onze schouder. Zodat we, als we worden aangevalen en ze ons geld willen afpakken, als een wilde met die kettingen om ons heen kunnen slaan.

Tussen acht en tien is het spitsuur. Dan bezorgen we met zijn tweeën wel veertig maaltijden. We hebben onze vaste klanten. Bijvoorbeeld de dame met de hoed. Die eet elke dag hetzelfde. Ze eet altijd voor de televisie. Ze zegt: ‘De televisie is mijn kameraadje.’ Daarom praat ze ook terug als de televisie praat.

Sinds twee jaar hebben we van twaalf tot twee Engelse les, behalve in het weekend. Meneer Berman zegt dat we nog een paar jaar nodig hebben om perfect Engels te spreken. We zijn leergierig. Meneer Berman zegt geregeld: ‘Wat zijn de gebroeders Andino toch een leergierige knaapjes.’ Dat vinden we natuurlijk niet zo prettig, als meneer Berman ons twee leergierige knaapjes noemt waar de Kroatische bij zit.

In het begin konden we alleen schelden in het Engels. We willen ook in het Engels kunnen liefhebben. Daarom zijn we zo leergierig, maar dat weet meneer Berman niet. We willen alles in het Engels kunnen.

Bidden doen we in onze eigen taal. Wij bidden geen gebeden uit een boek, wij spreken tot onze vader. God zal zijn hoofd nu wel hebben gemaakt. En wij vragen of hij naar God wil gaan en dan tegen God wil zeggen: 'Kijk, daarbeneden, dat zijn Raffaella, Paul en Tito. Dat zijn mijn vrouw en kinderen. Raffaella is de mooiste en de liefste vrouw van de wereld, en Paul en Tito zijn de beste zoons die je je maar kunt wensen. En nu wil ik aan U vragen of U op ze wilt passen, want ik ben er niet meer om op ze te passen. Of U ze wilt beschermen, en of U wat geld door hun raam naar binnen wilt gooien. Zodat Raffaella niet meer zes dagen per week in het kof-fiehuis hoeft te werken.'

2

Zo kwam de Kroatische ons klaslokaal binnen wandelen: ze droeg een rok en liep op hoge hakken. Ze ging op de stoel zitten die het dichtst bij de deur stond en keek strak voor zich uit.

Ze hebben ons een uitdrukking geleerd: 'Die komt net van de boot.' Dat betekent dat je nog maar net in Amerika bent. Ze zag eruit alsof ze net van de boot kwam, maar wel van een heel rare boot.

We gingen naast haar zitten en vroegen waar ze vandaan kwam.

‘Ik kom uit Europa,’ zei ze. ‘Weten jullie nu genoeg?’

We schudden van nee. En toen zei ze: ‘Niet zo klef doen.’

‘Wat ben jij er voor eentje,’ zei Tito, ‘wie zegt dat wij klef doen?’

‘Ik ken mannen,’ zei ze. ‘Geloof me. Ik ken ze.’ En ze keek heel hooghartig. Alsof ze een prinses was. Maar we geloofden er niets van.

‘Hoe oud ben je?’ wilde Tito weten.

‘Ik ben negentien,’ zei ze.

Tito zei: ‘Jij bent helemaal geen negentien. Jij kijkt doortrapt uit je ogen. Zo kijkt niemand van negentien. Jij bent geraffineerd.’ Dat woord hadden we net geleerd. Het is een mooi woord.

Ze haalde haar schouders op. ‘Dan geloof je het toch niet.’

Op dat moment kwam meneer Berman binnen met zijn cola light. Hij drinkt altijd cola light, want hij is bang om dik te worden.

In de lift naar beneden, na de les, trok de Kroatische plotseling aan Tito’s schouder.

‘Wacht buiten voor de uitgang op me,’ fluisterde ze.

We wachtten. Vijf minuten. Toen kwam ze. Met haar tasje. Een idioot tasje. Ze haalde er een stuk papier uit en hield het voor Tito’s neus. ‘Hier,’ zei ze.

Het was een rijbewijs. ‘Geboren in 1978’ stond erop.

‘Nou ja,’ zei Tito, ‘misschien ben je echt negentien.’

‘Is dit officieel of niet?’ vroeg ze. ‘Nou?’ En toen borg ze het weer zorgvuldig op in haar tasje.